Egyes szám ára 4 cent

„Kanadai Magyar Ujság" egyesitve a "KANADAI MAGYAR HIRLAPPAL"
Kanada és az angol birodalom legelterjedtebb, vezető magyar hetilapja amely mindenkor önzetlenül védi meg az idegenbe szakadt magyarság érdekeit és a kanadai polgárokat megillető jogokat igyekszik kivivni minden honfitársunk számára.
Előfizetési dij egy évre: $2.00. Az Óhazába és külföldre egy évre $3.00
Szerkesztőség és kiadóhivatal 375 Hargrave St WINNIPEG, Man.

BRANTFORD BRIDGEBURG CALEDONIA CHIPPAWA CROWLAND FORD CITY FORT ERIE FORT WILLIAM GALT GUELPH HAMILTON KITCHENER MONTREAL New WATERFORD NIAGARA FALLS OSHAWA OTTAWA PORT COLBORNE PORT ROBINSON QUEBEC ST. CATHARINES SPRING HILLS SUDBURY SYDNEY TORONTO WELLAND WINDSOR

Kelet- és Nyugat Kanadai Magyar Ujság

CANADIAN HUNGARIAN NEWS

BEKEVAR CANA CALGARY COALHURST EDMONTON ESTEVAN HALMOK KAPOSVAR LEASK LETHBRIDGE NORBURY OTTHON PLUNKETT RAYMOND REGINA SASKATOON SAXONHILL SOKHALOM SZT. LASZLO SZEKELYFOLD SUMAS TABER VANCOUVER WAKAW WEYBURN WHITEWOOD YORKTON

„Canadian Hungarian News" Combined with the "CANADIAN HUNGARIAN JOURNAL
An Independent Weekly Published in the Magyar Language. Circulating in all the Provinces of the Domonion of Canada and largest of all Hungarian Papers within the entire British Empire.
Editorial Offices and Printing Plant 375 Hargrave St., WINNIPEG, Man.
Yearly Subscription $2.- to Foreign Countries $3.-

VOL. X. EVFOLYAM | 375 HARGRAVE, ST. WINNIPEG | MANITOBA | 1933. FEBRUÁR 16 CSÜTÖRTÖK | No. 7 SZAM

MEGHALT A MODERN KOR "LEGNAGYOBB MAGYAR"-JA

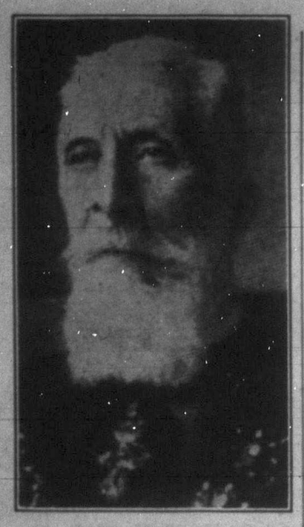

HUNGARY'S "GRAND OLD MAN" PASSES

COUNT APPONYI, EUROPE'S OUTSTANDING STATESMAN AND ORATOR MOURNED BY CIVILIZED WORLD — HAS REMARKABLE LIFE, HIS QUALITIES EARNING HIM THE TITLE "DEAN OF DIPLOMATS"

Geneva, the seat of the League of Nations, had sad news for the world. On February 7th, wireless flashed to every corner of the globe: Albert Apponyi, "Grand Old Man of Hungary", and greates linguist among the leading statesmen of Europe, is dead. The 87 year-old patriarch of the Magyar delegation spent his last days in the Disarmament Conference chambers. Suddenly he caught cold, which developed into pneumonia. He died without suffering—weakened into slumber.

When the tragedy became known, Arthur Henderson, chairman of the Disarmament Conference, spoke of Apponyi's passing: "The League has lost one of its most ardent leaders, and the cause of peace has lost one of its most sincere friends". Hungary's delegate, General Tánczos, said that Apponyi's career was that of a hero, who died on the battlefield, after having fought hard in the trenches. Apponyi, too, had, up to his last breath, served the cause of justice. There were few, if any, who devoted such effort for the sake of better understanding, while he was not in government service, nor did he fill any position; he acted merely as a special Hungarian representative to the League.

Apponyi's whole career was devoted to public life. A member of the Hungarian house of commons since 1872, he was an enthusiastic leader of independent politics. And in spite his father was the last chancellor of Hungary before the restoration of responsible government in 1867, Apponyi himself broke away from Habsburg support. He devoted his entire life to fighting for the liberties of Hungary as guaranteed in the constitution, dated back as early as 1222.

In general, legitimacy was one of the chief principles for which he fought. For years he would not consider the offer of ministership, simply because he did not think Hungary was given an equal chance in the former Austro-Hungarian Monarchy. The same principle that made him revolt against the Habsburgs before and during the war, turned him to the support of the ill-fated King Charles, because Apponyi could not accept the breach of the written law, and the age-old Hungarian constitution does not know the word "dethrone".

Books could be written on Count Apponyi and of his work as champion of the now really oppressed minorities. His last fifteen years were given to that problem. As leader of the Hungarian peace delegation in 1920, he pointed out the impossibility of the proposed new broders. When he finished his speech, Premier Clemenceau of France, known as "the tiger", turned to his countrymen, saying: "This is the way to speak French!" Then Clemenceau, as chairman of the peace conference, asked the interpreters to translate Apponyi's speech into English and Italian. But here the "Grand Old Man" decided he could do this himself. And with the same fluency, and beauty of phrasing, Apponyi repeated his appeal in English as well as in Italian.

Were he be asked to speak in German or even in Latin, he delivered a speach with the same ease as if it were his mother-tongue. He was indeed one of the greatest orators and linguists of all times. But this alone would not have been sufficient to assure him an international reputation. His vast knowledge of diplomacy, combined with his up-to-date information on world economics, his sound judgment on political developments and—last but not least— his ardent desire for non-partial justice were the cornerstones upon which his long and successful career was built.

Even in the question of peace-revision, for which he was a faithful worker, he appealed on equal rights, and based his arguments on pacts already signed. These international arrangements should apply to both parties concerned; if vanquished are forced to disarm, so should the victors; if territories were taken from one country and given to another on grounds of embodying alien population, these same territories should be promtly returned as soon as it is proved that they were taken on false pretenses. So should newly-created states exercise double care in the treatment of minorities, as they were the very ones complaining against "oppression". These were the essences of Apponyi's principle on legitimacy.

EURÓPA LEGJOBB SZÓNOKA ÉS EGYIK LEGTEHETSÉGESEBB ÁLLAMFÉRFIA KÖLTÖZÖTT EL APPONYIVAL AZ ÉLŐK SORÁBÓL — NEVÉHEZ FŰZŐDIK AZ INGYENES ISKOLAI OKTATÁS BEVEZETÉSE ÉS A MAGYAR DIPLOMÁCIA SZÁMTALAN NÉPSZÖVETSÉGI SIKERE — EGYSZERŰ ÉLETŰ, MAGASZTOS JELLEMŰ PRÓFÉTÁJÁT SIRATJA BENNE AZ EGÉSZ VILÁG MAGYARSÁGA — APPONYIN KIVÜL CSAK KOSSUTH ÉS LAFAYETTE BESZÉLT A WASHINGTONI KONGRESSZUSBAN

A mult hét keddjén utolsót dobbant egy magyar sziv a svájci Genfben, ahol a népek szövetsége tartja üléseit. Éppen a magyar delegátus fejtegette a lefegyverezés fontosságát, amidőn egyszerű szállodai szobájában kilehelte nemes lelkét a modern magyar közélet Széchenyi Istvánja: Apponyi Albert, akit a "Grand Old Man of Hungary" névvel tiszteltek az egész földkerekségen. Tüdőgyulladás következtében beálló szivgyengeség ölte meg a nagy államférfiut, aki 87-ik életévében hunyta le örök álomra szemeit. Halálos ágya mellett felesége s a Budapestről repülőgépen érkezett György fia voltak tanui a nagy pátriárka utolsó perceinek.

A Népszövetség leszerelési bizottságának elnöke, Henderson volt angol munkáspárti külügyminiszter ugy bucsuztatta el Apponyit, mint a világbéke egyik legkimagaslóbb apostolát. A halált követő napon, február 8.-án külön gyorsvonati gyászkocsiban Budapestre szállitották a modern idők "legnagyobb magyar"-jának holttestét s a parlament kupolacsarnokából kisérték utolsó utjára. Nemcsak a megcsonkitott országból, hanem még a megszállott területekről is rengetegen zarándokoltak el Apponyi temetésére, hiszen a régi, boldog Nagymagyarország egyik legjellegzetesebb képviselője távozott el az élők sorából.

Apponyi Albert kimagasló egyéniségét különösen a végzetes háboru óta méltányolta a müvelt világ s tisztelte meg a "Hungary's Grand Old Man" jelzővel. Pedig az ősz politikus már 1872 óta tevékeny részt vett ugy a magyar közéletben, mint a nemzetközi politikában. Általában leginkább az jellemző Apponyi egész életére, hogy minden nemes cél érdekében készséggel bocsátotta rendelkezésre páratlan tehetségét; mióta pedig galád kezek feldarabolták az ezeréves Óhazát, párt politikai szempontokon felülemelkedve törekedett azon, hogy ezt a nagy tévedésüket mi hamarabb tegyék jóvá a nagyhatalmak.

Szinte páratlanul gazdag azonban Apponyi egész életének története, ugyhogy nem lesz érdektelen pályafutását dióhéjban ismertetnünk. Noha édesapja még Ferenc József egyik legbizalmasabb embere s a kiegyezés előtti Magyarország utolsó kancellárja volt s fiát inkább osztrák szellemben neveltette, a fiatal Apponyi már teljesen a nemzeti szellemet juttatta érvényre minden cselekedetében. Közvetlen egyetemi tanulmányainak elvégzése után szoros barátságot kötött Jókai Mórral és Liszt Ferenccel s tevékenyen kivette részét a németországi Bayreuthban rendezett Wagner zeneünnepségeken, melyeknek tudvalevőleg a magyar Liszt volt a lelke.

Apponyi Albert szinte páratlan müveltségével és nyelvtudásával már egészen fiatal korában feltünt. Bejárta az egész világot és szivélyességével a föld mindenegyes országában csak barátokat szerzett népünknek. A belpolitikai életben is korán kivette részét s éveken keresztül harcolt az önálló nemzeti hadsereg felállitása mellett Általában azt mondhatnók, hogy Deák Ferenc szellemétől azután Kossuth Lájos elvei mellé tért át s valóban az ő személye volt az, mely a függetlenség eszméjét még akkor is ébren tartotta, amidőn az osztrák-magyar monarchia legboldogabb korszaka már-már feledtetni kezdte a magyar államiság gondolatát.

Apponyi mindvégig gerincesen kitartó magatartásán, emberies gondolkodásán, szélcskörű ismeretein kivül főleg kimagasló szónoki tehetsége volt az

Folytatás az 5-ik oldalon

GYILOK: EZ A MÁSODIK ÖT ÉV

...KVA A REMÉNYTELEN HELYZETET — ...ITHATJA OROSZORSZÁGOT A NÉP ...KÁRCSAK A CÁROK IDEJÉBEN

...csak házuk táját tart ...ben — mert erre az ő... — de szobájukat egés... diasan rendezik be és ... már eset, hogy rablóg... és feleség példás csalá... végben élték le éltük...

...erikai tá... levelező... ...enzációs tartalmu cikksorozatot kezdett ... nagy lapokban. Miután a szovjetkormány által ellenőrzött táviróvezetéken küldték világgá ezen legujabb hireket, hitelességükhöz kétség sem fér, hiszen ellenkező esetben bizonyára egymásután jelentek volna meg a cáfolatok. Ez azonban nem történt. A szovjet a jelek szerint nem sokat törődik már a külfölddel, a fontos az, hogy továbbra is kapjon árut s hitelt a kapitalista országoktól.

Hogy nagy baj lehet a vörös paradicsomban, azt mi sem bizonyitja jobban, minthogy az első ötéves terv — legalábbis hivatalos, azaz papiron való befejezése után a második ötéves tervet egyenesen a legrémesebb terror jegyében inditották meg. Már pedig ha volt valami visszataszitó az első ötéves terv folyamán, az nem lehetett más, mint a munkásság és főleg a termelők tizezreinek vágóhidra hajtása. A ténylegesen elért müszaki és gazdasági eredmények értékét azután ilyen körülmények között teljesen lerontotta az a tény, hogy alig egy esztendővel azután, hogy a hatalmas gyártelepeket megépitették, kénytelenek voltak azok kapuit — talán örökre — lezárni, miután olyan ráfizetéssel dolgoznak hogy ezt nem tudta fedezni a moszkvai államkincstár.

Az első ötéves terv rengeteg szenvedése és nélkülözése után joggal remélhették az uj rendszer barátai, hogy most már tömeges vérontás nélkül igyekszik a szovjetkormány megvalósitani a második ötéves tervet. Ezt az álmot azonban hamarosan szertefoszlatta az a tény, hogy nemcsak a vidéken, hanem magában a kommunista pártközpontban napról-napra erősbödött az ellenzéki hangulat; Stalin diktátor viszont nem tür semmiféle ellentmondást s igy végeredményben a második ötéves terv teljesen elvesztette gazdasági és ipari jellegét és semmi más, mint az uralmon levők utolsó elkeseredett erőfeszitése elkerülhetetlennek látszó bukásuk ellen.

Ami vérengzés, lelketlenség, szenvedés jellemezte az orosz szovjet eddigi 15 esztendős rém uralmát, az mind semmi ahhoz a nagyarányu terrorhoz, amit a második ötéves terv bevezetése jelent. Miután a közelmult iparositási kisérletek s az ezzel kapcsolatos igéretek miatt tömegesen tódultak a városokba, viszont az élelmezése ma máris ijesztő akadályokba ütközik: Stalin elrendelte, hogy mindenkit, akinek nincs állandó munkája, kényszermunkára besorozzanak. A kábeltávirat szerint elsősorban is a szibériai és általában távolabb fekvő olom- és szénbányák ingyen-munkás szükségletét akarják ily módon kielégiteni.

Egész Oroszország retteg az ujonnan kibocsátandó fényképes igazolványok bevezetésétől, miután csakis a legszélsőségesebb elemek juthatnak ilyenhez mások viszont bármikor bárhova deportálhatók ingyenmunkára és közvetlen a kerületi politikai megbizott hatáskörébe tartoznak. Az uj rendelkezések eltörlik a vidéki biráskodás intézményét és élet vagy halál ezentul az illetékes politikai megbizott kénye-kedvétől függ Ugyancsak megdöbbenést keltett az a rendelkezés, mely még a nős férfiakat is besorozza az északi erdők és bányák kitermelésére. Munkabérről természetesen ez esetben szó sincs viszont aki megszegi az utasitást, a szovjetrendszer árulójának számit és halállal lakol.

Stalin a szovjet nagytanács február 7-iki gyülésén kijelentette, hogy a "forradalom vivmányait veszély fenyegeti és ezért minden rendelkezésre álló eszközzel fel kell lépni a belső ellenség ellen." Az uj rendelkezések a vörös hadsereg és a cseka nevü politikai rendőrség létszámának emeléséről szólnak; ezenkivül 7,000 politikai kerületre osztják fel az óriási birodalmat, melynek élére egy teljhatalmu politikai biztost állitanak, kik fellebezhetetlenül döntenek élet és halál felett. A második ötéves terv tehát a gyilok jegyében kezdődött meg és ismét vérbe, lángba borította a sokat szenvedett Oroszországot.

„Kanada példát vehetne a magyaroktól..."

MONTREAL LEGNAGYOBB FRANCIA LAPJA ISMÉT TANUSÁGOT TETT ROKONSZENVÉRŐL — A "LA HONGRIE" FÜZETET MINTASZERÜNEK ISMERI EL A "LA PRESSE"

Néhány héttel ezelőtt részletesen ismertettük Montreal legelterjedtebb francia-nyelvü lapjának, a naponként 175 ezer példányban megjelenő "La Presse"-nek egy magyarbarát cikkét. Azóta ismét egy olyan irás jelent meg a francia sajtóban, amit nem hagyhatunk figyelmen kivül, annál kevésbé, miután nemcsak nemzeti szempontból jelent örvendetes fordulatot a "La Presse" barátsága, hanem a munkaviszonyok meg javulása esetén talán még számtalan honfitársunknak jelenthet kereseti lehetőséget. Az "idegen"-gyülölő francia-lakta vidékeken nem árt melegen tartani az őslakókkal kötött jóviszonyt s éppen ezért a "La Presse" cikkét szószerint magyar forditásban itt közöljük:

Volt idő amikor az ismereteket terjesztő kiadványok olyasivárak voltak, mint a hivatalos statisztikák. Ma ez szerencsére megváltozott és néha az is megesik, hogy egy adatgyüjteményt több érdeklődéssel és élvezettel olvashatunk el mint egy szépirodalmi müvet. Mialatt ezeket a sorokat leirom, egy szép monografia fekszik előttem, mellyel magyar iróknak egy csoportja adózott még nem eléggé ismert hazájuknak.

Ezt a gyönyörü fényképekkel illusztrált könyvet Winter Károly magyar főkonzul volt szives megküldeni a "La Presse" szerkesztőségének. Nyilván való, hogy ezen történelmi, föld rajzi, irodalmi, müvészi, politikai és gazdasági jegyzetek mögött ott lappang az a vágy, hogy Magyarországnak a nemzetek sorában jobb hely jusson. Egy ország vezetőinek törekvései vannak összefoglalva ebben a kétszáz oldalra terjedő könyvben és nem kell hozzá élénk képzelőtehetség, hogy az ember fényes jövőt jósoljon annak a népnek, melynek természetes előkelősége mindig szerénységgel párosult.

Miért nincsen hasonló monográfiája minden országnak? Igaz hogy az utazási irodákban és a külképviseletek hivatalaiban mindenféle könyvecskét, leirást térképet lehet kapni. De mindezek tartalma rideg és hamarosan unalmassá válik. Ritka az olyan, mely anélkül, hogy gyakorlati célját szemelőtt tévesztené, valódi irodalmi értéket és kellemes szórakozást is nyujt.

Kétségtelen, hogy a "La Hongrie" megszerkesztése több szellemi munkát és több együttmüködést igényelt, mint egy átlagos utazási utmutató. Mig azonban az ilyen alig keltette volna fel a vágyat Magyarország meglátogatására, ez a kötet nemcsak hogy sajnálkozással tölti el az olvasót, mert az élet bizonytalansága folytán nem veheti biztosra, hogy mielőtt ván dorlásairól végkép lemond, egy ideig Magyarországon időzhessen, hanem azért is, mert nem tudhat meg mindent a magyar népről.

Ez a könyv követendő példa. Bárha a kanadai irók egy csoportja nekünk is adna egy hasonló müvet Kanadáról!

Leo.

FELTÁMASZTJÁK A HALOTTAKAT?

New-yorki lapok jelentése szerint az amerikai Witkin-alapitvány tudományos intézetében olyan elektromos eljárással kisérleteznek, amellyel halottakat lehet feltámasztani. Ezeket a kisérleteket dr. Hyman orvos végzi. Szivbénulásban hirtelen kimult állatokkal kisérletezett először. Egy elektromos tüvel szúrt a halott szivbe, elektromosságot vezetett bele s ezzel az állatot ujra életrekeltette. Később szivbénulásban elhalt emberekkel is kisérletezett és ezeknek a halottaknak 60 százalékát sikerült életrekeltenie. Az eljárás sikerének főfeltétele az, hogy a halott szivének ne legyen szervi hibája és hogy az elektromos beavatkozás a halál után tiz percen belül történjék.

MINDEN KANADAI MAGYAR TUDJA, HOGY A KANADAI HIREKET LEGELŐSZÖR A KANADAI MAGYAR UJSÁG KÖZÖLI AZ ÖSSZES MAGYAR LAPOK KÖZÜL — BEKÜLDTE MÁR ELŐFIZETÉSÉT?

LEGUJABB HIREK

FÖLDRENGES pusztitott Kina Kansu tartományában és a lapzártakor érkezett jelentések szerint legalább 70 ezerre tehető a halottak száma. A nagy sivatag melletti tartomány hatmillió főnyi lakosságát már évek óta belháboru és éhinség pusztitja, ugyhogy a földrengés áldozatairól aligha tudnak megfelelőképen gondoskodni.

NEM VEHETI AT a Canadian Pacific vasutvállalat a Canadian Nationalt, mint azt Ottawában hangoztatják. Eltekintve a váleág következtében kivihetetlen tervtől, három áthidalhatatlan akadály áll az egyesités utjában: a CNR eladósodottsága, a CPR üzleti, azaz nyereségi alapon való működése és az a körülmény, hogy a vasut-egyesités esetén döntő befolyást gyakorolhatna a kanadai politikára.

MEGTÖRT A HIDEG Kanada északi és nyugati vidékein s bár sok helyütt még most is csipős szél fuj, a 40—50 fokos fagynak előreláthatólag vége erre a télre. Ugyanekkor Keletkanada nagy részét friss hó borította, New Brunswickban pedig a vasárnapi rettenetes szélvihar nyolc inches hótakarót hozott, amire évek óta nem volt példa.

NEM ZÁRJA BE Saskatchawan székvárosa Regina iskoláit, mint ahogyan azt a nagy hideg következtében elhatározta a polgármester. Amint enyhült az idő, az iskolák birtokában levő szénmennyiség is elegendőnek bizonyult s igy a reginai diákok legnagyobb sajnálatára nem lesz "szénszünet".

AGYONÉGETT szegényes kunyhójában egy fiatal halász Manitoba Gypsumville telepétől 75 mérföldnyire, ahol a hideg éjszakára meghuzódott. A halat szállitó 20 éves fiatalember lovait a kunyhó falához kötötte s a szerencsétlen állatok feje is teljesen összeégett, miután nem tudták kötőfékeiket elszakitani.

CHICAGOBAN agyonlőttek egy winnipegi angolt, aki egy mozi pénztárát akarta kirabolni. A szerencsétlenről kiderült, hogy egyetlen napja volt Chicagóban és miután éhezett s nem ismert senkit, ahol meghuzhatta volna magát éjszakára, végső elkeseredésében határozta el magát a "hold-up"-ra, mely azután halálával végződött.

JAPAN NEM TÜR beleavatkozást a mandzsuriai kérdésbe, mint ez a Népszövetség február 13-iki ülésén kiderült. Még Jehol kinai tartományt is az ujonnan alakult Mancsukuo "köztársaság" szerves részének tartják a japánok. Ezek szerint tehát bizonyosra vehető, hogy Japán otthagyja a Népszövetséget. Előreláthatólag még hosszu ideig nem sikerül megelégedésre elintézni a távol-kelet kulcsát tartó bonyodalmat, miután Japán már azzal is fenyegetődzik, hogy teljesen lezárja Mandzsuria határát a kiváncsi külföld elől, ha a kérdést tovább feszegetik.